

Система ІРБІС у бібліотеках НДУ НАН України

18 листопада 2011 р. відбулося стажування за програмою ІРБІС для керівників і працівників бібліотек НДУ НАН України, розташованих у м. Києві. Заняття було організовано за сприяння Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, НБУВ та Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена, на базі якого і проходив цей захід. У його проведенні взяв участь президент Асоціації користувачів системи ІРБІС в Україні Л. З. Рудзський.

Відкриваючи стажування, учений секретар ІБР НАН України **Г. І. Солоїденко** відзначила, що картина впровадження програми ІРБІС в країні досить строката. Нині за цією програмою в Україні працює понад 300 бібліотек – це більшість бібліотек вищих, обласних та державних бібліотек. Позитивним, з огляду на співпрацю, є використання програми ІРБІС академічними установами Сибірського відділення Російської академії наук. Доповідачка констатувала, що певного досвіду роботи з цією програмою набули і бібліотеки системи НАН України, спочатку працюючи з демоверсією, а згодом з окремими її модулями та АРМами. Бібліотека Інституту зоології більше десяти років працює над впровадженням програми ІРБІС і має тут вже досить вагомі здобутки.

Було наголошено на наступності та послідовності тематики занять з підвищення кваліфікації інформаційно-бібліотечних працівників мережі бібліотек НДУ НАН України. Слухачів неодноразово долучали до вивчення теоретичних і практичних засад функціонування програми ІРБІС, знайомлячи з досвідом:

- корпоративної каталогізації періодичних видань у системі медичних бібліотек (Національна наукова медична бібліотека України);
- упровадження АБС ІРБІС у бібліотеці Київського національного університету технологій та дизайну;
- формування електронного каталогу в бібліотеці Інституту археології;
- можливостями роботи демоверсії у бібліотеці Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка.

А нещодавно фахівці бібліотек НДУ НАН України мали змогу ознайомитися і з альтернативним проектом, зокрема, АБС «Український Фондовий Дім» Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. На завершення свого виступу Г. І. Солоїденко порадила присутнім ретельно опрацювати аналітичні матеріали, вміщені у інформаційно-

аналітичному огляді «Робота бібліотек НДУ НАН України у 2010 році» Вип. 15 та 16. Зокрема, інформацію про аналіз якісного рівня наповнення сайтів бібліотек та представлення інформаційних ресурсів бібліотек на порталах наукових установ, вивчення даних використання електронних ресурсів, передплачених НБУВ для своїх користувачів і для конкретних наукових установ НАН України.

До проведення занять було залучено і зав. бібліотеки Інституту зоології **Л. М. Ластікову**. Як зазначила керівник бібліотеки, з дня обрання колективом програми ІРБІС минуло вже 10 років. І в тому, що діяльність з її впровадження була успішною – величезна заслуга адміністрації установи, допомога якої завжди була своєчасною і дієвою. Спочатку було визначено пріоритетні напрями запровадження автоматизованої бібліотечної системи. Зважаючи на 90-річну історію бібліотеки, унікальність її фондів, наявність цінних колекцій, приміром, галузевих періодичних видань (882 назви періодичних видань, понад 94 тис. зареєстрованих номерів), комплектність яких практично збережена від заснування періодичного видання (найстаріше – з 1825 р.) й до наших днів; цінну колекцію відбитків, зокрема, репресованих авторів, книги яких було в основному знищено, робота зі створення ЕК розпочалася з визначення раритетних фондів (до 1900 р.), введення аналітичної інформації про періодичні видання. Опрацювання видань за програмою ІРБІС чітко розподілялося між працівниками бібліотеки залежно від їхньої спеціалізації та досвіду роботи з окремими видами документів.

Наступним етапом впровадження ІРБІС стала орієнтація на збирання і використання в роботі запитів користувачів, тематичних списків і добірок літератури, виконаних бібліотекою. В перспективі планується сканування алфавітного каталогу, хоча і сьогодні можна здійснювати пошук в електронному каталозі за ключовими словами. На часі – створення електронної картотеки праць співробітників Інституту. Нині для отримання такої інформації можна скористатися пошуковим ресурсом «Автор–співробітник».

Найважливішим досягненням працівники вважають той факт, що в Інтернеті існує інформація про весь понад стотисячний фонд бібліотеки Інституту зоології та аналітична інформація про фонд періодики. Нині успішно функціонують і користуються попитом у читачів три бази даних – загальний каталог, раритетні видання та обмінні фонди.

Упровадження АБС ІРБІС значною мірою сприяло популяризації наукового доробку Інституту, розширенню географії професійних міжбібліотечних контактів, подальшому зростанню міжнародного авторитету бібліотеки.

Президент Асоціації користувачів системи ІРБІС в Україні **Л. З. Рудзський**, який безпосередньо надавав допомогу бібліотеці Інституту зоології у впровадженні АБС, у своєму виступі вказав на тенденції поширення програми ІРБІС, зазначив, що останні версії цієї системи дають змогу автоматизувати практично всі бібліотечно-інформаційні процеси, і цим варто скористатися.

Інформацію про можливості програми ІРБІС доповнили співробітники НБУВ – зав. відділами Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського **К. В. Лобузін** (відділ програмно-технологічного забезпечення комп'ютерних мереж НБУВ) і **Н. Ю. Каліберда** (відділ технології дистанційного обслуговування НБУВ).

К. В. Лобузін поінформувала аудиторію про досягнення НБУВ з впровадження програми ІРБІС упродовж останніх двох років. Йшлося, зокрема, про автоматизацію процесу «шлях книги», створення імідж-каталогів на фонди спеціалізованих відділів, кожний з яких можна розглядати окремо як модель бібліотеки науково-дослідної установи. Було продемонстровано імідж-каталог Інституту рукописів, який є аналогом друкованого. Доповідачка наголосила, що всі бібліотечні завдання було вирішено на ІРБІС-64. Зверталася увага й на той факт, що інформація до ЕК НБУВ подається на всі документи, які пройшли опрацювання, і можна в будь-який момент простежити місце знаходження кожного з них та дізнатися чи доступний він користувачеві для замовлення. Всі повнотекстові ресурси виставлені на порталі НБУВ, доступні для перегляду та скачування. Зазначалося, що ЕК НБУВ досить активно використовується, кількість щоденних звернень до нього нараховує більше двох тисяч. Особливим попитом у читачів користуються тематичні добірки літератури.

Н. Ю. Каліберда розповіла про нову послугу, яку надає відділ технології дистанційного обслуговування НБУВ – віртуальну бібліографічну довідку. Зазначалося, що виконання замовлень користувачів (виконання довідок) здійснюється з використанням ресурсів відділу та Інтернету, складні запити виконуються відділом довідково-бібліографічного обслуговування. Працівникам бібліотек НД було запропоновано з метою підвищення рівня задоволення інформаційних потреб і запитів учених активізувати співпрацю з НБУВ у питаннях впровадження віртуальної довідки.

У своїх виступах фахівці НБУВ запропонували співробітництво у створенні силами бібліотек електронного архіву В. І. Вернадського, корпоративного ресурсу – єдиного каталогу бібліотек НДУ НАН України з інтегрованим пошуковим апаратом та сіглами зберігання документів, а також авторитетного файлу на персоналії видатних учених НАН України. Із замовленнями про участь у трьох вищезазначених проєктах пропонується звертатися за адресою e-mail:

academ.lib@ukr.net – контактна особа – Лобузін Катерина Вілентіївна (тел. 524–31–16). Учасникам проєктів будуть надіслані правила та методичні вказівки щодо поповнення та використання інформаційних ресурсів.

Учасники стажування у ході заняття отримали багато іншої цікавої та корисної інформації щодо подальшого розвитку корпоративної міжбібліотечної співпраці з питань використання АБС ІРБІС.

Наталія Смаглова,
наук. співробітник НБУВ